

EL FILL

QUELL cap-al-tard d'octubre, fred i plujós, no el podria oblidar mai més, la Dolors. Asseguda prop de la balconada d'amplis vitralls, l'havia llegida diferents vegades aquella carta terrible que venia a destressar la seva felicitat, el seu cor de dona amorosa, el seu avenir. Un cop llegida, la mà que sostenia la carta queia desmaiada, en tant l'esguard de la Dolors, entelat per les llàgrimes, divagava en la inconscient contemplació de la plaça urbana, que davant d'ella s'obria, xopa i fangosa per la pluja persistent que cantava amb ritme monòton. El cel era tot gris: ni un esqueix pressagiant hores serenes; ni la corba d'un núvol que fés esperar l'estridència de la tempesta irada. La tupida cortina plomosa que entoldava l'espai, i la boira de la pluja que esfumava les siluetes de les cases i les dels pocs transeünts que s'aventuraven a deambular, era el fons que harmonitzava amb la figura de la Dolors, destacant-se a contrallum, de les grisors dels vitralls.

Feia ja deu hores que havia rebut la carta i encara els ulls de la dissortada no s'havien assecat ni el cranc del dolor havia deixat ni un moment de rosegar-li l'ànima. I a fe que la tenia pressentida l'extrema resolució del seu espòs. Emperò així i tot, en rebre la fatal nova sentí obrir-se en son cor una ferida mortal. Perquè ella l'estimava, al Daniel; l'estimava amb tota l'ànima, malgrat el caràcter impulsiu d'ell, que en més d'una ocasió s'havia manifestat en forma dura i crudel... i malgrat les causes determinants de la tragèdia quin primer episodi acabava de cloure's.

Era lògic, era humà que el Daniel volgués un fill. No el volia ella? Per heure'l, no hauria donat la fortuna, la joventut, la vida, si hagués precisat? Perquè culpar, doncs, a n'ell, si portat per una il·lusió avasalladora havia fet mançament a la fe jurada? Era la sort, la fatalitat, el destí, qui havia obert un abim infranquejable entre dues vides que s'uniren per a

seguir juntes la ruta de la felicitat i que ara es trobaven separades per a sempre. Per a sempre! Oh, la paraula torturadora, la que eixuga tota deu de conhort, la que mata la flor de l'esperança! El Daniel no tornaria mai més. Mai més! La carta era ben terminant:

«Dolors: Ha arribat l'hora terrible. Jo l'anava ajornant perquè no podia resignar-me fàcilment a la idea d'abandonar-te, però una força irresistible, impetuosa, m'atrau i se m'emporta camins enllà, lluny, ben lluny de tu, per a què no puguis veure'm mai més i et sigui fàcil l'oblidar-me i el guarir-te de la ferida que aquesta carta obrirà en la teva ànima. Jo no sé si arribaràs a comprendre aquesta decisió meva; jo no sé si hi ha prou pietat en el teu cor per a perdonar-me; emperò de mi, puc dir-te que m'he destrossat l'ànima en aquesta lluita ferotge entre dues grans passions, entre dos grans afectes. Jo t'he estimat molt, Dolors; me pots ben creure; mes Déu ha volgut que aquest gran amor meu no fruités en les teves entranyes, i d'aquí esdevé la nostra desventura. Jo volia un fill, tu no me'l vas donar, i aquesta decepció crudel va deixar un buit en la meua ànima, una sensació de soledat que m'anava mantant poc a poc.

Sense donar-me'n ben bé compte, d'esma, vaig cercar el conhort en la vida de turbulències innobles, on tota passió pura s'hi corromp, on tot ideal s'hi perverteix. Ja en la nova ruta, aparegué al meu davant una dona que no era com les altres que es revolcaven en el fangar del vici; una dona víctima del mal fat, que anà a raure en el raser on se podreixen els cossos i les ànimes. Una fulla caiguda d'un arbre pompós, que el vent va arrecegar davall d'un marge. Un sentiment de condolença m'apropà fins a ella, i la seva mirada brilladora, la seva dolça veu, la majestat de la seva figura, l'aire de distinció que s'endevinava en ella, esdevingueren temptació per als meus sentits. Sé que lo que vaig a dir-te, Dolors, ha d'ésser per a tu una nova fiblada verinosa, però vull ésser absolutament sincer, car com més viva sigui la dolor que la veritat et produeixi, més prest retrobaràs l'oblit i la ventura.

En els llavis d'aquella dona hi vaig beure assadegat el bàlsem guaridor de la meva malincolia; en els seus braços hi vaig trobar la dolça son del somni; en el seu pit hi vaig reposar la meva testa febrosa; i al caliu de la nostra alenada ardenta va brollar la flama meravellosa de l'amor. Quins dies de felicitat aquells en què, fugint de tu, m'entregava en cos i ànima a aquella dona! Foren aquells dies en què tu em trobaves sorrut i esquerp, aquells dies d'enuig en què la vida, en el nostre niu, se'm feia insoportable.

La llàntia de l'amor per aquella dona va cremar massa intensament per a què no s'afeblís la flama. La teva imatge de Dolorosa, va ressorgir en el meu pensament, i volia posar terme a n'aquella ventura vulgar i aparentment sense transcendència, per a reincorporar-me de nou a la nostra llar guarit de neguits i d'il·lusions folles. Jo no sospitava que amb aquella dona haguéssim teixit una cadena que em mantindria presoner tota la vida! Ella anava a ser mare; ella em prometia aquell fill somniat que tu em negaves. Oh, quin moment de lluita i de defalliment! Perquè jo no podia arrencar del meu pit l'amor que per tu hi arrelà en les hores daurades de la joventut,

ni podia ofegar l'esclat d'un altre amor que hi naixia amb mai sospitada impetuositat. Aquella dona generosa era la ventura, la il·lusió, l'esperança, l'estrella brilladora de l'avenir, la vida nova. Tu no eres més que el caliu d'un vell afecte, la vida sense matís trista i monòtona, l'amable resignació del qui res pot esperar, el renunciament, la mort... Ella, al fi ha obtingut la victòria: ella s'ha fet mestressa de la meua voluntat... Darrera d'ella, doncs, seguint l'estela d'una il·lusió, me'n vaig per sempre, Dolors... No ens veurem mai més... El meu fill obrirà els ulls en terres més lluminoses i assoleiades encara que la nostra, i quan sigui gran, quan pugui comprendre els misteris del cor humà, li ensenyaré a estimar el teu nom i a fer chor amb mi per a demanar a Deu que et faci ben ditxosa.»

La Dolors llegí cent i cent voltes aquesta lletra, i cent més l'hauria llegida aquella tarda, si el cor hagués pogut resistir més temps tan crudel turment.

La darrera vesllum d'aquell crepuscle sense color, cobrí amb una gassa de tenebres el cos de la Dolors, que jeia presa d'un desmai, damunt de la catifa...

PERE CAVALLÉ.

DE MARAGALL

LA VACA CIEGA

*Dando de bruces en el tronco añoso,
caminando, de instinto, por la senda
de la fuente, la vaca avanza. Es ciega.*

*Harto certera, una cruel pedrada
del gañán, le vació un ojo: el otro
tiene una catarata. Está ciega.*

*Viene sola a brevar, como solía,
mas no con paso firme, como antaño,
ni con sus compañeras. Viene sola.*

*Las otras, por el valle y el otero,
y el prado silencioso y la espesura,*

*hacen sonar la esquila, mientras pacen
la hierba fresca, al azar... Ella, caería.*

*Topa el hocico en el abrevadero,
y recula asombrada, pero insiste,
y agacha la testúz hasta el pilón. Calmosa
bebe, poco y sin sed. Después, levanta
a lo alto la enorme cornamenta
con un gran gesto trágico; parpadea
sobre las muertas pupilas, y retorna,
huérfana de luz, bajo del sol que abrasa,
vacilando, por la senda no olvidada,
con languidez moviendo su gran cola.*

TRAD. J. RUIZ Y PORTA